

**ดนตรีวอญ์แฝะ (ဝၢ်ဇၢ်) : ดนตรีในพิธีศพพระสงฆ์มอญในประเทศไทย
และประเทศพม่า**
**WORNFAEH MUSIC : A MON MONK'S FUNERAL MUSIC IN THAILAND
AND MYANMAR**

พจนินชา ฤกษ์สมุทร^{1*} มานพ วิสุทธิแพทย^๒ รุจี ศรีสมบัติ^๒
Phojnicha Roeksamut^{1}, Manop Wisuttipat², Rujee Srisombut²*

¹สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹Program in Ethnomusicology, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University.

²สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ไทยและเอเชีย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²Division of Thai and Asian Music, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University.

**Corresponding author, e-mail: phojnicha@g.swu.ac.th*

Received: August 3, 2018; Revised: September 28, 2018; Accepted: October 2, 2018

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาดนตรีพิธีวอญ์แฝะ (ဝၢ်ဇၢ်) ของชาวมอญในประเทศไทยและชาวมอญในประเทศพม่า วิธีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษเอกสารการเก็บข้อมูลภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง การบันทึกภาพนิ่งและการบันทึกภาพเคลื่อนไหววิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการตีความ สร้างข้อสรุปเป็นอุปนัยและนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า พิธีกรรมวอญ์แฝะ (ဝၢ်ဇၢ်) เป็นพิธีกรรมศพพระสงฆ์มอญในประเทศไทยและประเทศพม่าที่มีการบรรเลงดนตรี ร้องเพลงและรำแห่ปราสาทไปพร้อมกันซึ่งประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีประเภทดีดทำนองและเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ มีบทร้องพรรณนาถึงความดีของศพพระมอญที่มรณภาพ ซึ่งรูปแบบการแสดงนั้นจะมีเอกลักษณ์ คือ คลอร้องและจะมีทำนองรับ โดยในการบรรเลงนั้นสามารถ เพิ่ม-ลดจังหวะได้ ในแต่ละเพลงมีการปรับเปลี่ยนจากจังหวะช้า-เร็ว มีการเปลี่ยนกลุ่มเสียงในระหว่างเพลงเพื่อไม่ให้เกิดการเบื่อหน่ายและเป็นการผ่อนคลายของผู้แสดงและผู้บรรเลงโดยเริ่มต้นจากคำร้องที่กล่าวบูชา พระพุทธรูป พระธรรมและพระสงฆ์ ซึ่งมีเอกลักษณ์ที่ต่างกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า คือ เนื้อร้องภาษามอญของประเทศพม่าจะมีความสละสลวยละเอียดถี่ถ้วนมีความโดดเด่นทางด้านภาษาที่ใช้ร้อง ความสั้นยาวของทำนองที่ใช้บรรเลงต่างกัน ในประเทศพม่าพบเครื่องดนตรีระนาด (ขลุ่ยไม้ไผ่) บรรเลงในพิธีกรรมวอญ์แฝะ (ဝၢ်ဇၢ်) แต่ในประเทศไทยไม่ปรากฏเครื่องดนตรีชนิดนี้บรรเลงในพิธีกรรมวอญ์แฝะ (ဝၢ်ဇၢ်)

คำสำคัญ: ดนตรีพิธีกรรมวอญ์แฝะ (ဝၢ်ဇၢ်) พิธีศพพระสงฆ์มอญ แห่ปราสาท

Abstract

This research study aims at examining the music of the Mon minority in Thailand and in Myanmar. Ethnomusicology has involved extensive work of qualitative research on documenting traditional music. Data were collected by reviewing the related documents, field trip recordings, observations, interviews, recording of still images and movie recordings. The data analyses were performed through interpretations and inductive conclusions.

The research found that *WORNHFAEH* was a ceremony arranged at a ritual funeral of Mon monks in Thailand and Myanmar. Traditional music, consisting of a melody and rhythmic instruments, was played while singing and dancing were performed in a parade. The song lyrics described the benevolence of the monk passing away. The singing was unique as it was accompanied with the chorus, and the modification of fast and slow tempo rhythms. The tone changes occurred as to avoid boredom and to relieve tension of the performers and musicians. The song lyrics described the respect paid to the Buddha, the Dhamma, and the Sangha. The differences of the song lyrics between the Mons in two countries were that the Mon language use in Myanmar was finer and more detailed. The length of tune was also found different. A bamboo flute was found used at the Wornhfaeh rituals by Mons in Myanmar, but not in Thailand.

Keywords: *Wornfaeh* Ritual Music, A Mon Monk's Funeral, Performed in a Parade

บทนำ

มนุษย์ คือสิ่งมีชีวิตที่มีโครงสร้างทางสังคม มีมิติความสัมพันธ์ทางบริบทและมีการแพร่กระจายวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมถึงมีการแสดงออกทางภาษา การแลกเปลี่ยนความคิด อีกทั้งยังมีปฏิสัมพันธ์ทางศาสนา พิธีกรรมวัฒนธรรม สร้างสรรค์เทคโนโลยี ศิลปะ พร้อมกับสามารถปรับตัวตามปรากฏการณ์ต่าง ๆ ตามความปรารถนาของตนซึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ที่สมบูรณ์ จำเป็นที่จะต้องได้รับการตอบสนอง 2 ด้าน คือ ด้านร่างกาย และด้านจิตใจจะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ได้ ทางด้านร่างกายนั้นประกอบไปด้วยปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ทางด้านจิตใจนั้นประกอบด้วยความต้องการด้านสุนทรีย์ะ กิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านศิลปกรรม ซึ่งศิลปะต่าง ๆ เหล่านี้จะแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มคน สะท้อนผ่านทางวัฒนธรรม พิธีกรรมและประเพณี

ดนตรีพิธีกรรมเป็นดนตรีที่บรรเลงประกอบในพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งทางด้านศาสนา ด้านความเชื่อ ด้านวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น การบวงสรวงเทพเจ้า การขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อสนับสนุนพิธีกรรมนั้น ๆ ให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ยิ่งขึ้นและสื่อให้ผู้ร่วมพิธีได้รับรู้ว่าในขณะนั้นพิธีการดำเนินถึงขั้นใดแล้ว โดยบทบาทหน้าที่ของดนตรีพิธีกรรมมีทั้ง ความเชื่อ ความบันเทิงทางการสื่อสาร ด้านฐานะทางสังคม นอกจากนี้ยังมีบทบาทด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม [1] ซึ่งในการที่จะศึกษาดนตรีในภูมิภาคต่าง ๆ จึงมิได้มีความหมายเพียงแค่นดนตรีของวัฒนธรรมประจำชาตินั้น ๆ เป็นหลัก แต่ยังหมายถึงดนตรีและวัฒนธรรมของบุคคล กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ณ ที่ใดที่หนึ่ง [2] ดนตรีนั้นจัดเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่ได้มาโดยการเรียนรู้ ถ่ายทอดกันและกัน [3] ซึ่งดนตรีเป็นสิ่งที่มนุษย์

สร้างขึ้นจากความต้องการบั้นเชิงสุนทรียภาพ โดยใช้ความคิดจินตนาการในการสรรหาอุปกรณ์ มาสรรค์สร้างเพื่อตอบสนองความต้องการของคน ซึ่งอาจเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายจากธรรมชาติในท้องถิ่น นั้น มนุษยชาติทุกเผ่าพันธุ์ไม่ว่าจะเป็นชนชาติที่ ล้ำหลังหรือชนชาติที่มีอารยธรรมทั้งที่สูญชาติพันธุ์ ไปแล้ว และยังมีสืบทอดเผ่าพันธุ์อยู่ในปัจจุบันต่าง ก็มีวัฒนธรรมทางดนตรีซึ่งมีความแตกต่างกันใน ลักษณะขององค์ประกอบทางสังคมและวัฒนธรรม ของตน พัฒนาการทางดนตรีของชนเผ่าต่าง ๆ จะสัมพันธ์และสอดคล้องกับพัฒนาการทาง ประวัติศาสตร์ของเผ่าพันธุ์นั้นด้วย [4] ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของผู้คนที่ อาศัยอยู่บนประเทศไทยนั้น หลากหลายเผ่าพันธุ์ ซึ่งแสดงออกทางสุนทรียะในด้านต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไปโดยสิ้นเชิง [5] นอกจากนี้ ดนตรีประจำชาติยังมีความสำคัญหลายบทบาท เช่น พิธีไหว้ครู การทำบุญ โหมโรงเย็น โหมโรงเช้า โหมโรงกลางวัน โหมโรงเทศน์ งานศพ งานแต่งงาน งานบายศรี เป็นต้น [6] เช่นเดียวกับแวมยูรา วิเศษสิงห์ [7] ได้กล่าวว่า ดนตรีประกอบรามอณู ห่มบ้านมอญ เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดโดยตรง จากชาวมอญในประเทศพม่าซึ่งมีวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ แตกต่างจากดนตรีของกลุ่ม ชาติพันธุ์มอญทั่วไปในประเทศไทยอย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงทางดนตรีของแต่ละชนชาติ โดยเฉพาะเมื่อศึกษาถึงรากฐานทางวัฒนธรรม สังคมและภาษาทำให้เราสามารถทราบว่าดินแดน สุวรรณภูมิหรือดินแดนแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นี้เดิมเป็นที่อยู่ของชาติขอม มอญ ละว้าซึ่งดิน แดนต่างๆ เหล่านี้ตกเป็นเมืองขึ้นของชาติใหญ่ ๆ เช่น พม่า ไทย ทำให้ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ตกไปอยู่ในเมืองขึ้นเหล่านี้ บ้างก็สูญหายไป แต่กลุ่มชนที่ยังคงมีวัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนดนตรีและอื่น ๆ ที่พอจะรู้ให้เห็นถึง วัฒนธรรมเดิม คือ ชนชาติมอญ [8]

ชนชาติมอญนั้น “สิ้นแผ่นดินแต่ไม่สิ้นชาติ” จุดแข็งของคนไทยเชื้อสายมอญของคือ การธำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของ บรรพบุรุษเอาไว้ [9] สอดคล้องกับองค์ บรรจุน [10] ได้กล่าววามอญไม่มีแผ่นดินที่เป็นเอกราช ปกครองตนเอง แต่ชนชาติมอญนั้นยังคงเหลือ วัฒนธรรมที่ปฏิบัติกันอยู่ จนทุกวันนี้ ทั้งนี้ พิสูจน์ พิสูจน์ [11] ได้อธิบายถึงความ เป็นอยู่และวัฒนธรรมของชาวมอญในอาณาจักร พะโคหรือหงสาวดี มีอุปนิสัยอ่อนโยน และไว้ใจ คนแปลกหน้า แม้จะเพิ่งรู้จักกันเป็นครั้งแรก เป็นคนรักศิลปะ แต่ชอบอยู่เฉย ๆ ทำงานแต่ เวลาจำเป็นนิยมหาข้าทาสไว้ทำงานแทน เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มไม่มีอะไรพิเศษมากนัก โดยมาก ผู้ชายใช้ผ้าฝืนเตี่ยวพันกาย อาจจะมีเสื้อไหม โปร่งคลุมไหล่อีกตัวหนึ่ง ผู้หญิงแต่งตัวคล้าย กันแต่นุ่งผ้ายาวกว่า และทุกคนเดินเท้าเปล่า ไม่ใส่หมวก ชาวพะโคมีความเลื่อมใสศรัทธา ใน พระ พุทธ ศาสนา อย่าง แร่ ง ก ล่า มีอนุสรณ์สถานที่เรียกว่าเจดีย์อยู่มากมาย บางโอกาสจะมีการจุดประทัดที่ปโคมไฟ มีพระภิกษุที่อยู่ในวัดถือศีลอย่างเคร่งครัดด้วยการ ท่องสวดคาถาอาศัยการเลี้ยงชีพด้วยการบริจาค และความเมตตาจากประชาชน นอกจากนี้ บุษหง ศรีกนก [12] ยังได้กล่าวถึงชาวมอญอพยพ ที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทย มีการสืบทอดวัฒนธรรม ประจำชาติอยู่ทั่วกัน โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่ เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เพราะชาติมอญ เป็นชาติที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด เช่น เรียนปริยัติธรรม เรียนคัมภีร์พระวินัย ครองจีวรแหวกและอุ้มบาตร โดยการทำบุญ ของมอญจะทำบุญในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น ทำบุญสงกรานต์ วันออกพรรษา รวมทั้ง ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เช่น งานแต่งงานศพ ฯลฯ ในงานประเพณี ต่าง ๆ จะมีดนตรีและนาฏศิลป์เป็นส่วนประกอบ ที่สำคัญ เช่น รามอณู และปี่พาทย์มอญ มหรสพ

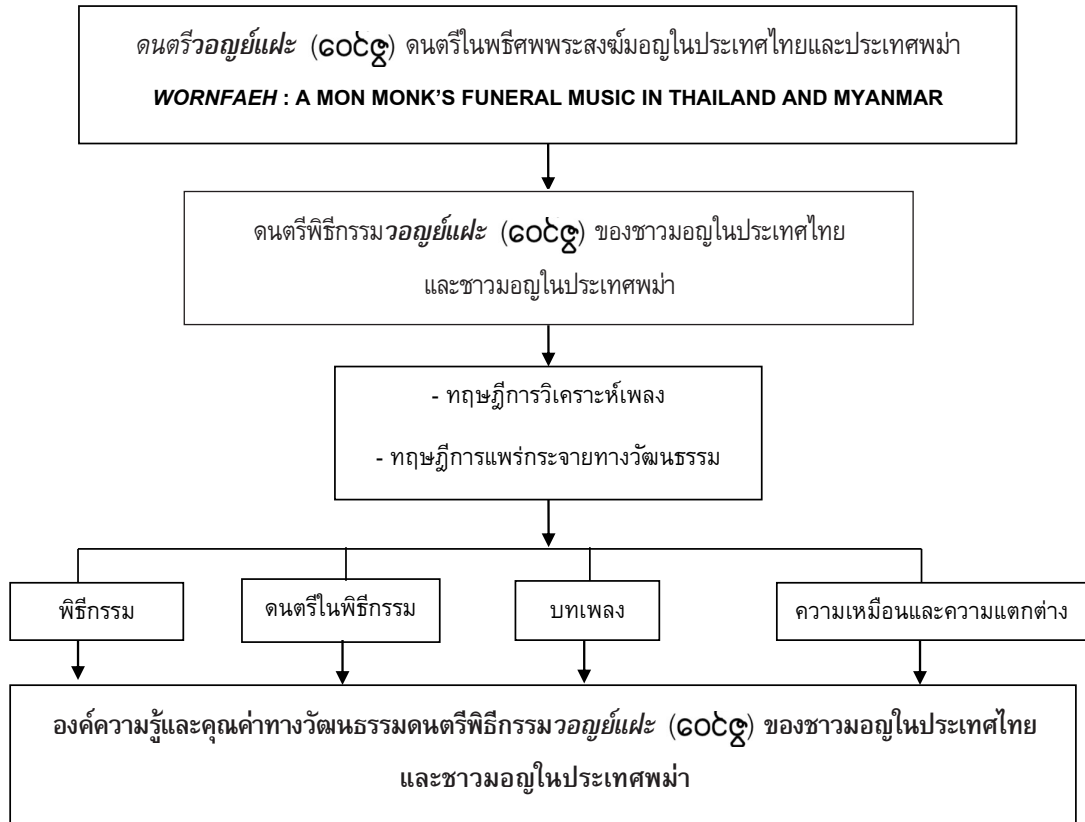
มอญในงานพระราชพิธีของหลวงแต่ครั้งกรุงธนบุรี มาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีหลักฐานในจดหมายเหตุว่ามีมหรสพมอญ จัดไปร่วมกับมหรสพอื่น ๆ ด้วยเสมอ เช่น ในงานสมโภชรับพระแก้วมรกต มีมหรสพของมอญ ทั้งในกระบวนแห่รับทางชลมารค คือ รามัญรำ งานสมโภชมีปีพาทย์รามัญ มโหรีมอญ อีกทั้งในงานพระเมรุในสมัยกรุงธนบุรี มีมหรสพของมอญแสดงด้วยทั้งกลางวัน กลางคืน ได้แก่ ฟุ่นมอญ รามัญเกวรา รามัญใหม่รำ ในส่วนของประเพณีเนื่องในงานศพของสมภารเจ้าวัด มีประเพณีมอญร้องไห้ ประกอบปีพาทย์มอญ และมอญรำ 13 ท่า ซึ่งประเพณีมอญร้องไห้ใกล้เคียงกับงานร้องไห้ในงานพระศพ ซึ่งมีมาแต่รัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 5 สอดคล้องกับมณฑล เผือกอำไพ [13] ได้กล่าวถึงประเพณีเกี่ยวกับงานศพของมอญ มีรายละเอียดปลีกย่อยต่างจากคนไทยมาก การทำพิธีลักษณะใด ขึ้นอยู่กับลักษณะการตายของผู้นั้น เช่น แก่ตาย ถือว่าตายดี และตายด้วยอุบัติเหตุ ผูกคอตาย ถือว่าตายไม่ดี นอกจากนี้ต้องดูสถานะของผู้ตายด้วย เช่น เด็ก ผู้ใหญ่ พระสงฆ์ หรือ ขวาวาส หากเป็นพระเถระผู้ใหญ่ การจัดงานก็จะยิ่งใหญ่ด้วย ส่วนศพพระมอญ โดยหากเป็นพระผู้ใหญ่ จะจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ มาก ซึ่งเรียกพิธีกรรมนี้ว่า วอนไว่ซ่าง (พิธีแย่งศพ) เพราะถือว่าได้บุญเป็นการส่งพระที่มรณภาพขึ้นสวรรค์ ในพิธีจะสร้างเมรุลอยปราสาทและโลงศพแบบมอญปลายนานกันสอ มีฝาครอบเป็นยอดปราสาท ประดับประดับด้วยกระดาษสี ตัดฉลุอย่างวิจิตรบรรจง มีมหรสพสมโภช 7 วัน 7 คืน ปีพาทย์มอญ ประโคม มอญรำ มอญร้องไห้ จุดดอกไม้ไฟ และจุดลูกหนู สอดคล้องกับพิศาล บุญผูก [14] ได้กล่าวถึง ประเพณีจุดลูกหนู ในพิธีกรรมแย่งศพจะใช้เฉพาะศพพระซึ่งคนมอญประดิษฐ์ขึ้นมาให้เหมือนกับไฟที่เกิดขึ้นจากเตวดาบันดาล การจุดลูกหนูนั้นเดิมทีเดียวเมื่อจุดลูกหนูวิ่งออกไปจะมีเชื้อเพลิงอยู่ใต้หีบศพ พอลูกหนูไปกระทบเข้า

ไฟก็ลุกติดขึ้นมา แต่ตอนหลังเนื่องจากงานศพพระเป็นงานที่ชาวบ้านนับถือว่าเป็นงานใหญ่มาก พิธีชิงศพพระก็แย่งกันมาก มีการเตรียมปราสาทเล็กไว้แย่งศพพระมอญ ปราสาทเล็กที่คนหามกัน แล้วก็ร้องเพลงด้วยหามกันด้วยใช้คน 30-40 คน เพื่อหามปราสาทเล็ก ถ้ามีงานศพพระ หมู่บ้านหนึ่งจะทำปราสาทหลังหนึ่งแล้วปราสาทเหล่านั้นก็จะแห่ มารวมกัน แล้วก็แย่งเอาศพพระมาใส่ปราสาทของตน พอใส่ได้ก็จะเอาขึ้นคานหามแล้วก็เล่นดนตรีร้องเพลง เพลงเหล่านี้เป็นเพลงที่ร้องสรรเสริญคุณงามความดีของพระสงฆ์

ในปัจจุบันมีผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับพิธีกรรมเกี่ยวกับขามมอญในเรื่องศิลปวัฒนธรรม ประเพณีทางความเชื่อ ประเพณีทางด้านศาสนา แต่ยังไม่มีการศึกษาทางด้านดนตรีประกอบพิธีกรรมมากนัก จะพบเห็นเกี่ยวกับการศึกษาเครื่องดนตรีมอญในรูปแบบต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาดนตรีพิธีกรรม **วอญญ์และ (๐๐๕๕)** เพื่ออธิบายความสำคัญของดนตรีที่ปรากฏในขั้นตอนของพิธีกรรม **วอญญ์และ (๐๐๕๕)** ของขามมอญในประเทศไทยและประเทศพม่า ซึ่งเป็นเขตวัฒนธรรมมอญเหมือนกันแต่มีความต่างกันในด้านวิชาการดนตรี โดยรูปแบบการบรรเลงของบทเพลงที่เป็นของเดิมที่ได้รับการถ่ายทอดจากเมืองเย ประเทศพม่า และเพลงเหล่านี้เป็นเพลงที่ใช้ประกอบในพิธีงานศพพระเท่านั้นตามขั้นตอนของพิธีกรรมที่ยังคงรูปแบบดั้งเดิมไว้ค่อนข้างสมบูรณ์ ซึ่งการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาในขั้นต่อไปเพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างนักดนตรีและเยาวชนรุ่นใหม่ที่ทำให้ความสนใจในการสืบทอดเป็นอีกหนึ่งแรงที่จะช่วยเสริมความเป็นอัตลักษณ์ของชนชาติมอญให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญที่จะศึกษาเรื่องดนตรีพิธีกรรม **วอญญ์และ (๐๐๕๕)** ของขามมอญ ประเทศไทยและประเทศพม่า

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาดนตรีพิธีกรรม **วอญ์แฝะ (ဝၢၣ်ဃုၤ)** ของชาวมอญในประเทศไทยและชาวมอญในประเทศพม่า

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าดนตรีพิธีกรรม **วอญ์แฝะ (ဝၢၣ်ဃုၤ)** ของชาวมอญในประเทศไทยและชาวมอญในประเทศพม่าเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัย เอกสาร ตำราวิชาการต่าง ๆ เอกสารสิ่งพิมพ์ และข้อมูลที่เป็นการบันทึกเสียงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการศึกษาสภาพพื้นฐานโดยทั่วไปของดนตรีในพิธีกรรม **วอญ์แฝะ (ဝၢၣ်ဃုၤ)** ในประเทศไทยและประเทศพม่าในวัฒนธรรมปัจจุบันด้วยวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง การบันทึกภาพนิ่งและการบันทึกภาพเคลื่อนไหว

รวมทั้งศึกษาจากการแสดงจริงเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับรวบรวมไว้นามาวិเคราะห์ โดยจัดระเบียบเรียงเป็นการศึกษาค้นคว้าในรูปแบบการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดแนวทางวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ขั้นศึกษาค้นคว้า

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในประเทศไทย คือ จังหวัดกาญจนบุรี และพื้นที่ในประเทศพม่า คือ เมืองเย รัฐมอญ ที่มีพิธีกรรม **วอญ์แฝะ (ဝၢၣ်ဃုၤ)** เกิดขึ้นระหว่างปี 2560-2561 พื้นที่ในประเทศพม่า กำหนดกลุ่มประชากร

ที่จะศึกษาเป็นนักดนตรีชาวมอญที่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ผู้เข้าร่วมงาน ประชาชนในพื้นที่ การศึกษาข้อมูลเอกสารเป็นการศึกษาข้อมูลเอกสารตำรา งานวิจัย บทความต่าง ๆ ในเรื่องข้อมูลทั่วไปของชาวมอญ ในจังหวัดกาญจนบุรี ประเทศไทย และความเป็นอยู่ของชาวมอญ เมืองเย รัฐมอญในประเทศพม่าความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวมอญข้อมูลด้านสภาพทั่วไปของชุมชน และด้านวัฒนธรรมดนตรี การแสดง ของชาวมอญที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่เกี่ยวกับด้านดนตรีในพิธีกรรมต่าง ๆ

2. ขั้นตอนรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

2.1 ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมของกิจกรรมทั้งในและนอกชุมชน

2.2 จากการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2.3 ถ่ายวีดิทัศน์และบันทึกภาพหนึ่งเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

3. ขั้นตอนจัดทำข้อมูล

3.1 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ มาศึกษาอย่างละเอียดพร้อมจัดระบบหมวดหมู่และสรุปสาระสำคัญตามประเด็น

3.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาเขียนและจัดเรียงตามหัวข้อเนื้อหา

3.3 นำข้อมูลเนื้อร้องภาษามอญจากการบันทึกเพื่อใช้ในการแปลความหมาย

3.4 นำข้อมูลเพลงที่ได้จากการบันทึกมาบันทึกโน้ตไทยและสากลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

3.5 นำข้อมูลที่ได้มาจากเอกสาร และจากการเก็บข้อมูลภาคสนามมาตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุง เรียบเรียงเนื้อหาโดยจัดลำดับให้สัมพันธ์กันอย่างสอดคล้องกับหัวข้อที่ตั้งไว้

4. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นข้อมูลหลัก ใช้ข้อมูลเอกสาร งานวิจัย ตำราหนังสือวิชาการและหนังสือทั่วไป

ที่เกี่ยวข้องเป็นข้อมูลสนับสนุน โดยมีรายละเอียดของการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

4.1 เพื่อศึกษาดนตรีพิธีกรรมมอญและ (๒๐๐๕) ของชาวมอญในประเทศไทยและชาวมอญในประเทศพม่า

4.1.1 พิธีกรรม

4.1.2 ดนตรีพิธีกรรม

4.1.3 บทเพลง

4.1.4 ความเหมือนและความแตกต่าง

5. ขั้นสรุปและอภิปรายผล

5.1 เรียบเรียงจัดทำบทสรุปผลจากการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูล

5.2 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลเชิงพรรณนาวิเคราะห์

5.3 อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาดนตรีพิธีกรรมมอญและ (๒๐๐๕) ของชาวมอญในประเทศไทยและชาวมอญในประเทศพม่า

1.1 พิธีกรรม

จากการสัมภาษณ์ นายพิศาล บุญผูก [14] กล่าวว่า พิธีกรรมมอญและ (๒๐๐๕) ของชาวมอญในประเทศไทย และชาวมอญในประเทศพม่านี้เป็นพิธีกรรมที่มาจากทางอ้อมเกี่ยวกับเรื่องศาสนา หลังจากพระพุทธเจ้าได้ปรินิพพานไปแล้ว พระอานนท์ พระอรหันต์ มีอุบาสก อุบาสิกาอยู่สองฝั่งแม่น้ำ ซึ่งอุบาสก อุบาสิกาทั้งสองฝากฝั่งของแม่น้ำนั้น มักจะไม่ถูกกัน แย่งชิงความเป็นใหญ่กันอยู่เสมอ เมื่อทั้งสองฝ่ายได้เป็นอุบาสก อุบาสิกาของพระอานนท์แล้ว พระอานนท์ได้ชี้ทางธรรมให้ จึงได้ลดความบาดหมางลงไปบ้าง เมื่อพระอานนท์ได้ชราภาพ ท่านไม่ยอมให้เกิดการแย่งชิงศพของท่าน ก่อนที่พระอานนท์จะมรณภาพท่านจึงได้แบ่งร่างของท่านไว้สองร่าง เมื่ออุบาสก อุบาสิกาทั้งสองฝากฝั่ง ทราบข่าวว่าพระอาจารย์ของตนมรณภาพแล้ว

จึงพาพรรคพวกมาหมายจะแย่งชิงพระศพกัน พอมาถึงริมฝั่งแม่น้ำ ก็เห็นพระศพของพระอาจารย์มรณภาพอยู่ริมแม่น้ำ ในปราสาทที่พระอินทร์เนรมิตเอาไว้ อุบาสก อุบาสิกาทั้งสองพากันได้นำพระศพของอาจารย์ตนกลับไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในหมู่บ้านของตน อุบาสก อุบาสิกาของทั้งสองหมู่บ้าน จึงจัดงานพิธีส่งศพพระอาจารย์เข้าสู่ประตูนิพพานอย่างยิ่งใหญ่ เพื่อแสดงถึงความเคารพต่อพระอาจารย์ของตน ทั้งสองฝ่ายซึ่งจัดงานกันสามวันสามคืน พอถึงคืนสุดท้ายเวลาโดยประมาณตีสี่ก็ได้จุดเพลิงเผา แล้วเอาพระธาตุไปบรรจุไว้ในเจดีย์ จะได้เคารพบูชากันไป

ชาวมอญได้นำพิธีกรรมดังกล่าวนี้ มาปฏิบัติต่อพระสงฆ์มอญที่ตนนับถือเพื่อแสดงถึงความเคารพตักตัญญูในการนับถือต่อพุทธศาสนา ในภาษาไทยจะนิยมเรียกตามทำนองของผู้แสดงคือ พิธีแย่งศพ ซึ่ง ศพ หมายถึง ร่างของคนที่ตายแล้ว ซึ่งโดยปกติเชื่อว่าการกระทำดังกล่าวมาเป็นการแสดงการให้เกียรติและยกย่องผู้ตายว่าเป็นผู้ที่น่านับถือ น่าเคารพและมีความอาลัยอาวรณ์อย่างมาก มีการสร้างเมรุเผาศพเป็นรูปแบบของชาวมอญ คือจะเป็นเมรุรูปยอดปราสาท เพราะจะมีส่วนบนเมรุเป็นยอดปราสาท ส่วนตัวเมรุจะทำเป็นรูปยอดตะเข้ ด้านล่างใส่ล้อไว้มีเชือกผูกโยงไว้ชักสองสายสองด้าน ซึ่งจะผูกมัดติดกับตะเข้ อย่างแน่นหนา จากนั้นจะแบ่งคนออกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายใดที่มีคนมากกว่าจะถูกชักลากไปทางนั้นได้ อีกฝ่ายก็จะพยายามชักลากดึงกลับแต่จะมีคนน้อยกว่าจึงสู้แรงไม่ได้ มองดูเหมือนกับ การแย่งชิงศพกันจริง ๆ

เมื่อพระสงฆ์มรณภาพแล้ว สิ่งแรกคือทำพิธีรดน้ำศพก่อนชาวมอญจะนำศพพระมาสรองน้ำ หลังจากนั้นชาวบ้านจะช่วยกันหาไม้ หนุ่น หรือไม้มะม่วงใหญ่ ๆ เพื่อที่จะนำมาขุดโลง (ในปัจจุบันมีโลงศพขาย) เมื่อขุดโลงแล้ว จะเตรียมการทำให้ศพไม่เน่าเปื่อย จะหาขี้เถ้า

ปูนขาว และผักเขียว จากนั้นก็จะเทปูนขาวลงไป ในโลงก่อนจึงค่อยนำศพใส่ลงไป ต่อจากนั้นใส่ขี้เถ้า ปูนขาวนั้นป้องกันเพื่อไม่ให้ศพเน่าเปื่อย ขี้เถ้า ป้องกันไม่ให้มีกลิ่นเน่าเหม็น ส่วนผักเขียวนั้น เพื่อที่จะทำให้ศพเย็นและซับน้ำเหลืองจากศพ จากนั้นก็บรรจุศพใส่โลงแล้วปิดให้แน่นแล้วสวดพระอภิธรรมศพตามธรรมเนียม โดยสวดสามคืน-เจ็ดคืน และก็จะสร้างที่เก็บศพไว้ในวัด เพราะรอความพร้อมของชาวบ้านว่าพอที่จะมีปัจจัยที่จะจัดงานหรือไม่ เมื่อครบปีหรือสองสามปี ชาวบ้านพร้อมที่จะจัดงาน ก็จะรวมตัวกันสร้างปราสาทและมณฑป ในการต่อไม้เป็นรูปปราสาทนั้น จะเอาไม้ไผ่มาผูกเป็นโครงปราสาท เมื่อช่างวาดลายเสร็จก็ทากาวแล้วติดลงในกระดาษที่วาดลายไว้ จากนั้นช่างแกะลายก็จะแกะลายออกมาและช่วยกันลงสีเพื่อให้ลายดูสวยงาม เมื่อลงสีเสร็จก็จะนำไปผูกกับโครงปราสาท แล้วประกอบให้เป็นรูปปราสาทขึ้นมา จากนั้นก็จะนำไม้ไผ่ที่ตัดเป็นท่อนยาวประมาณ 8 วา จำนวน 16 ท่อน มาผูกไขว้กัน สำหรับนี้ถ้าจะได้แบกในวันงานจำนวน 32 คน สำหรับการสร้างมณฑปจะสร้างตามรูปแบบปราสาทที่พระอินทร์ทรงนิมิตไว้ให้พระอานนท์ คือจะมีเสา 24-50 ต้น มีบันไดขึ้นลงสองข้างตรงข้ามกัน มณฑปจะมียอด 1-3 ยอด ตกแต่งด้วยกระดาษที่แกะลายไฟและลายดอกเช่นเดียวกับลายของปราสาท และมีการนำรูปภาพนรกภูมิ กับภูมิสวรรค์มาติดไว้ เพื่อให้ผู้ที่มาเที่ยวชมงาน จะได้เกิดความสังเวชใจและให้พิจารณาถึงความไม่เที่ยงแท้ของสังขารเรา หลังจากสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็จะนำศพมาใส่ในปราสาทเตรียมที่จะเล่นส่งวิญญาณสู่แดนสุขาวัตติ

ทั้งนี้พิธีกรรม **วอญญ์และ (๑๐๘๕)** เป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่นำศพพระสงฆ์มาเล่นนั้น เป็นการส่งวิญญาณสู่ประตูสวรรค์และนิพพาน พิธีกรรมดังกล่าวนี้ จะมีเฉพาะชาวมอญกับชาวกะเหรี่ยงพุทธเท่านั้น สำหรับชาวกะเหรี่ยงนั้น จะนำ

ถ้ากระดูก (อัฐิ) มาประกอบพิธีสงฆ์วิญญานสู่สวรรค์ แต่พิธีกรรมไม่ยิ่งใหญ่ นัก ส่วนชาวมอญนั้น จะประกอบพิธีกรรมอย่างยิ่งใหญ่ เมื่อครบปี ชาวบ้านจะช่วยกันสร้างมณฑปและปราสาท เพื่อที่จะได้มาเล่นสงฆ์วิญญานสู่แดนสวรรค์ ชาวบ้านร่วมกันซ้อมดนตรีซ้อมรำ และร้องเพลงไว้อาลัย ซึ่งมาจากความร่วมมือร่วมใจกันของชาวบ้านที่มีต่อพระสงฆ์มอญที่มรณภาพ โดยจะฝึกซ้อมกันก่อนงานอย่างน้อยหนึ่งเดือนก่อนวันงาน เริ่มซ้อมตั้งแต่สองทุ่มถึงเที่ยงคืน เมื่อสร้างมณฑปและปราสาทเสร็จแล้ว ก็จะนำศพออกมาจากโลง สรงน้ำและเปลี่ยนจีวร สบงอังสะใหม่ พอบรรจุโลงเข้าไปในปราสาทเรียบร้อยแล้ว กลุ่มที่ร้องรำก็จะมาไหว้ครุ จากนั้นผู้ชายจะแบกปราสาทรำร้องเพลงไว้อาลัยและเพลงส่งสู่ประตูสวรรค์ ส่วนนางรำนั้นจะรำอยู่ด้านข้าง เป็นเวลาสามวันสามคืน บางวัดจะมีการเล่นหัววันห้าคืน หลังจากเล่นเสร็จแล้วประมาณเที่ยงคืน จะนำศพออกจากปราสาทแล้วขึ้นไปไว้บนมณฑป เวลาตีสี่จะมีการถวายเพลิงศพ หลังจากนั้นจะเก็บอัฐิไว้ในสถูปเพื่อให้ญาติโยมกราบไหว้สักการะต่อไป ชาวมอญมีความเชื่อว่าการประกอบพิธีกรรม **วอญ์แฝะ (๑๐๐๕)** จะได้รับอานิสงส์สูง เมื่อสิ้นอายุขัยแล้วจะได้ไปสู่แดนสวรรค์

จากการสัมภาษณ์ นายองวิน ไม่มีนามสกุล ได้กล่าวถึงการแต่งกายผู้แสดง ในพิธีกรรม **วอญ์แฝะ (๑๐๐๕)** ว่ามีข้อกำหนด หนึ่งข้อคือ จำนวนและเพศของผู้ที่ยกปราสาทเป็นผู้ชาย 32 คน ในการแบก (แฝงความหมายถึงอาการ 32 ของมนุษย์) โดยแต่งกายเป็นหนึ่งเดียวคือ สวมเสื้อสีเขียวกัน และพาดสไบที่ไหล่ซ้าย บริเวณหน้าอกซ้าย และนุ่งโจรสรงหรือกางเกงโหนสีเดียวกับสีเขียว และสวมถุงเท้าสีขาว

ส่วนฝ่ายหญิง แบ่งผู้แสดงเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มหนึ่งแต่งตัวเป็นนางฟ้าสวยงาม และกลุ่มมนุษย์อยู่คนละฟากของปราสาท ร่ายรำยืดหยุ่นไปมา ซึ่งในปัจจุบันการแต่งกายของฝ่ายหญิงจะแต่งกายเช่นเดียวกับฝ่ายชาย เนื่องจากแสดงถึงความ เป็นหนึ่งเดียวของชุมชน

1.2 ดนตรีพิธีกรรม

ดนตรีเป็นส่วนสำคัญในการร่ายรำ ซึ่งใช้ในการประกอบการแสดงตั้งแต่ต้นจนจบการแสดง โดยจะบรรเลงดนตรี ร้องเพลง และรำแหปราสาทไปพร้อมกันซึ่งประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีประเภทตีทำนองและเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ มีบทร้องพรรณนาถึงความดีของศพระมอญที่มรณภาพ ซึ่งรูปแบบการแสดงนั้นจะมีเอกลักษณ์คือคลอร้องและจะมีทำนองรับ ประเทศไทยและประเทศพม่าใช้ความสั้นยาวของทำนองในการบรรเลงต่างกัน โดยใช้เครื่องดนตรีมอญเป็นหลัก โดยรวมวงแบบไม่เต็มวงครบเครื่อง ประกอบด้วยเครื่องดนตรีตีทำนอง และเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ดังนี้

ตารางที่ 1 เครื่องดนตรีในพิธีกรรมวอญ์แฝะ (๑๐๕๕) ของชาวมอญในประเทศไทย

เครื่องดนตรีดำเนินทำนอง	เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ
1. ชะนัว หรือ ปี่ของชาวมอญ ลักษณะคล้ายกับปี่ในของประเทศไทย	1. ปุงดั่ง กลองขนาดเล็ก 4 ใบ วางเรียงกัน
2. คีร์บอร์ด (ออแกน) เป็นเครื่องดนตรีสากลที่นำมาผสมในการบรรเลงดนตรีมอญในปัจจุบัน ซึ่งสามารถให้เสียงที่ตั้งชัดเจนการบรรเลงจะบรรเลงบทเพลงของเพลงมอญ	2. กลองหลักใบใหญ่ และกลองเล็กตีด้านข้าง ลักษณะคล้ายกับกลองสองหน้าและตะโพนมอญของประเทศไทย คนมอญออกเสียงว่า ทะเป็น แปลว่า กลอง
3. มอง เป็นฆ้องที่มีลักษณะวางเรียงเป็นแถวทั้งขนานพื้นและปรับองศา 45 องศา ทั้งหน้าและด้านข้างของผู้บรรเลง	3. ชะดี ชะดาบหรือ ซิวา หรือ ฉาบทองเหลือง เครื่องดนตรีควบคุมจังหวะประเภทฉาบ ท่อนไม้เคาะจังหวะ และฉาบใหญ่ ลักษณะคล้ายกับฉิ่ง เกระาะ และฉาบใหญ่ของประเทศไทย

ตารางที่ 2 เครื่องดนตรีในพิธีกรรมวอญ์แฝะ (๑๐๕๕) ของชาวมอญในประเทศพม่า

เครื่องดนตรีดำเนินทำนอง	เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ
1. ชะนัว หรือ ปี่ของชาวมอญ ลักษณะคล้ายกับปี่ในของประเทศไทย	1. ปุงดั่ง กลองขนาดเล็ก 4 ใบ วางเรียงกัน
2. คีร์บอร์ด (ออแกน) เป็นเครื่องดนตรีสากลที่นำมาผสมในการบรรเลงดนตรีมอญในปัจจุบัน ซึ่งสามารถให้เสียงที่ตั้งชัดเจนการบรรเลงจะบรรเลงบทเพลงของเพลงมอญ	2. กลองหลักใบใหญ่ และกลองเล็กตีด้านข้าง ลักษณะคล้ายกับกลองสองหน้าและตะโพนมอญของประเทศไทย คนมอญออกเสียงว่า ทะเป็น แปลว่า กลอง
3. มอง เป็นฆ้องที่มีลักษณะวางเรียงเป็นแถวตั้งขนานพื้นและปรับองศา 45 องศา ทั้งด้านหน้าและด้านข้างของผู้บรรเลง	3. ชะดี ชะดาบหรือ ซิวา หรือ ฉาบทองเหลือง เครื่องดนตรีควบคุมจังหวะประเภทฉาบ ท่อนไม้เคาะจังหวะ และฉาบใหญ่ ลักษณะคล้ายกับฉิ่ง เกระาะ และฉาบใหญ่ของประเทศไทย
4. อะหลด (ขลุ่ยไม้ไผ่)	

ความเหมือนกันในประเทศไทยและประเทศพม่า คือ การใช้เครื่องดนตรีประกอบจังหวะในพิธีกรรมวอญ์แฝะ (๑๐๕๕) ได้แก่ ปุงดั่ง ทะเป็น ชะดี ชะดาบ การใช้เครื่องดนตรีดำเนินทำนอง ได้แก่ ชะนัว คีร์บอร์ด มอง

ความต่างกันในประเทศไทยและประเทศพม่า คือ การใช้เครื่องดนตรีดำเนินทำนองในพิธีกรรมวอญ์แฝะ (๑๐๕๕) ในประเทศพม่าพบเครื่องดนตรีอะหลด (ขลุ่ยไม้ไผ่) บรรเลงในพิธีกรรมวอญ์แฝะ (๑๐๕๕) แต่ในประเทศไทยไม่ปรากฏ

เครื่องดนตรีชนิดนี้บรรเลงในพิธีกรรมวอญ์แฝะ (๑๐๕๕)

1.3 บทเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรม

ในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยนำบทเพลงมาวิเคราะห์ ศึกษาบทเพลงซึ่งมีทั้งหมด 28 บทเพลง แบ่งโครงสร้างออกเป็น 3 ส่วน

บทเพลงไหว้ครู

บทเพลงที่ 1-7 จะเป็นการบูชาก่อนจะเริ่มพิธีกรรม โครงสร้างของบทเพลง ทั้ง 7 นี้

ภาษามอญ	ရတနုတ္ထဝံအဝံပဉ္စဝန္ဒုနာ
คำอ่าน	แหระตะโหนด ทะ ยอง. อ๊ะฮ้อง ป้อนจ๊ะ วอนแตะเน.
คำแปล	รัตโนตทะยัง อะหัง ปัญจะวันทะนา.

ภาษามอญ	လွတ်ဝိစုံသုတ်ချောင်း
คำอ่าน	ละปู้ยตัวเจ้าะฮย สะเมะฮย โด่งปีะก๊าว.
คำแปล	สิบนิ้ว เสมือนดั่งดอกไม้.

ภาษามอญ	လျှော်ရုံလော်ပူဖွဲ့ဖွဲ့သ
คำอ่าน	ละงูแรแกเล่ เป้าแจ่ง ปнняяญชะด้าว.
คำแปล	กราบไหว้ บูชาด้วยรูปเทียน

ภาษามอญ	ဖွဲ့သုညးလုံဂ်တ
คำอ่าน	ปнняяญชะด้าว หลุยฮ โล เป.
คำแปล	รูปเทียนของคนในโลก

ภาพที่ 4 ตัวอย่างเนื้อร้องภาษามอญในประเทศไทยและประเทศพม่า

1.4 ความเหมือนและความแตกต่าง

ตารางที่ 3 ความเหมือนและความแตกต่างของพิธีกรรมมอญยี่แปะ (ဝေင်ဇု) ของชาวมอญในประเทศไทย และชาวมอญในประเทศพม่า

ความเหมือนของพิธีกรรมมอญยี่แปะ (ဝေင်ဇု) ของชาวมอญในประเทศไทยและชาวมอญในประเทศพม่า	ความแตกต่างของพิธีกรรมมอญยี่แปะ (ဝေင်ဇု) ของชาวมอญในประเทศไทยและชาวมอญในประเทศพม่า
ลำดับขั้นตอนพิธีกรรมจากเริ่มต้นจนจบ	1. พิธีทางสงฆ์ - ประเทศไทยจะสวดเป็นภาษาไทย แล้วจึงสวดภาษามอญ - ประเทศพม่าจะสวดเป็นภาษามอญ 2. สำเนียงในการสวดของพระมอญ - ประเทศไทย ใช้ภาษามอญในการสวดมอญ สำเนียงคล้ายภาษาไทย - ประเทศพม่า ใช้ภาษามอญในการสวดมอญ สำเนียงมอญ

ตารางที่ 4 ความเหมือนและความแตกต่างของดนตรีพิธีกรรมวอญ์แฝะ (๑๐๐๕) ของชาวมอญในประเทศไทยและชาวมอญในประเทศพม่า

ความเหมือนของดนตรีพิธีกรรมวอญ์แฝะ (๑๐๐๕) ของชาวมอญในประเทศไทยและชาวมอญในประเทศพม่า	ความแตกต่างของดนตรีพิธีกรรมวอญ์แฝะ (๑๐๐๕) ของชาวมอญในประเทศไทยและชาวมอญในประเทศพม่า
1. ลำดับขั้นตอนของดนตรีพิธีกรรมวอญ์แฝะ (๑๐๐๕) ของชาวมอญในประเทศไทยและชาวมอญในประเทศพม่า 2. วิธีการบรรเลงดนตรี	1. เนื้อร้อง - ประเทศไทย ใช้ภาษามอญที่เป็นภาษาพูด - ประเทศพม่า ใช้ภาษามอญแบบกึ่งทางการ 2. เครื่องดนตรี - ประเทศไทยไม่ปรากฏพบอะหลด (ขลุ่ยไม้ไผ่) ในการบรรเลงในพิธีกรรมวอญ์แฝะ (๑๐๐๕) - ประเทศพม่ามีเครื่องดนตรีอะหลด (ขลุ่ยไม้ไผ่) ในการบรรเลงในพิธีกรรมวอญ์แฝะ (๑๐๐๕)

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยดนตรีวอญ์แฝะ (๑๐๐๕) ดนตรีในพิธีศพพระสงฆ์มอญในประเทศไทยและประเทศพม่า พบว่า การประกอบพิธีกรรมวอญ์แฝะ (๑๐๐๕) นั้นเป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่แฝงไปด้วยความเชื่อ ความศรัทธา ที่มีต่อพระสงฆ์มอญที่มรณะ พิธีกรรมวอญ์แฝะ (๑๐๐๕) มีได้กระทำเพียงเฉพาะชาวมอญคนใดคนหนึ่งแต่เป็นความร่วมมือร่วมใจของชาวมอญในชุมชน เพื่อแสดงความเคารพประกอบพิธีส่งวิญญาณสู่สวรรค์ และผู้ที่ร่วมงานจะได้รับอานิสงส์สูง เมื่อสิ้นอายุขัยแล้ว

จะได้ไปสู่แดนสวรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับยศสันติสมบัติ [15] ศาสนามีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับความเชื่อ ศาสนาโยงโยเศรษฐกิจกับสถาบันครอบครัวทางสังคม ความเชื่อทางศาสนามีอิทธิพลสู่สังคมวัฒนธรรม

บทเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมวอญ์แฝะ (๑๐๐๕) ในประเทศไทยและในประเทศพม่า มีทั้งหมด 28 เพลงแบ่งโครงสร้างออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ บทเพลงไหว้ครู บทเพลงพิธีกรรม บทเพลงส่งท้าย หลังจากได้นำมาวิเคราะห์แล้วพบว่าจะมีทำนองเชื่อมของแต่ละบทเพลง ได้แก่

ภาพที่ 5 ทำนองเชื่อมของแต่ละบทเพลง

จะบรรเลงดนตรี ร้องเพลงและรำแห่ปราสาทไปพร้อมกันซึ่งประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนองและเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ มีบทร้องพรรณนาคุณงามความดีของศพพระมอญที่มรณภาพ ซึ่งรูปแบบการแสดงนั้นจะมีเอกลักษณ์คือการคลอร้องและจะมีทำนองรับ โดยในการบรรเลงนั้นสามารถเพิ่ม-ลดจังหวะได้ ในแต่ละเพลง มีการปรับเปลี่ยนจากจังหวะช้า-เร็ว มีการเปลี่ยนกลุ่มเสียงในระหว่างเพลงเพื่อไม่ให้เกิดการเบื่อหน่ายและเป็นการผ่อนคลายของผู้แสดงและผู้บรรเลง

โดยเริ่มต้นจากคำร้องที่กล่าวบูชา พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มีเอกลักษณ์ที่ต่างกันระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่า คือ เนื้อร้องภาษามอญจะมีความสละสลวยละเอียดถี่ถ้วนต่างกัน มีความโดดเด่นทางด้านภาษาที่ใช้ร้องและความสั้นยาวของทำนองที่ใช้บรรเลงต่างกัน ในประเทศพม่าพบเครื่องดนตรีอะหลด (ขลุ่ยไม้ไผ่) บรรเลงในพิธีกรรมวอญ์แฝะ (๑๐๐๕) แต่ในประเทศไทยไม่ปรากฏเครื่องดนตรีชนิดนี้บรรเลงในพิธีกรรมวอญ์แฝะ (๑๐๐๕)

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาดนตรีในพิธีกรรมอื่น ๆ ของชาวมอญ
2. ควรมีการศึกษาความเชื่อมโยงทางด้านดนตรีในพิธีศพระหว่างดนตรีกะเหรี่ยงและดนตรีมอญ

3. ควรมีการวิเคราะห์หีบห่อมอญที่มีปรากฏในพิธีกรรม *มอญยี่แปะ (๑๐๕๕)* ที่มีความสัมพันธ์กับภาษาบาลีในเชิงลึก

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เอกสารอ้างอิง

- [1] ฦๅฐฐนิช นักปี่. (2554). *ดนตรีพิธีกรรมของชาวเมี้ยน อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ดนตรี). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- [2] ปัญญา รุ่งเรือง. (2533). *ดนตรีไทยประกอบเสียง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พิมพ์เศส ปริณติงเซ็นเตอร์.
- [3] สุพัทธา สุภาพ. (2536). *สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- [4] พูนพิศ อมาตยกุล. (2527). *ดนตรีวิจักษ์ความรู้เพื่อดนตรีไทยเพื่อความชื่นชม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เกียรติคุณธุรกิจ.
- [5] ชินพัฒน์ ไทพานิชย์. (2556). *ดนตรีกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- [6] สุกรี เจริญสุข. (2538). *ดนตรีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: DR.Sax.
- [7] แวมยุรา วิเศษสิงห์. (2549). *ดนตรีประกอบการรำมอญ หมู่บ้านมอญ อำเภไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ (ศศ.ม.). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [8] อภิชาติ ทับวิเศษ. (2552). *วงก่วนกว่าดมอญ : ดนตรีชุมชนมอญ บ้างวังกะ หมู่ 2 ตำบลหนองลู อำเภอสงขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- [9] ศรีศักร วัลลิโภดม. (2549). *การเสวนามอญ*. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/drama/detail/9490000062153>
- [10] องค์ บรรจุน. (2550, มีนาคม). *หงส์ทองเหนือลำน้ำลพบุรีในงานวันรำลึกชนชาติมอญ. ศิลปวัฒนธรรม*. 28(5), 1-5.
- [11] พิสิทธิ์ ปลัดสิงห์. (2543). *คนมอญ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: ชารบัวแก้ว.
- [12] บุหลง ศรีกนก. (2552). *มอญในแผ่นดินสยาม*. กรุงเทพฯ: ศรีบูรณคอมพิวเตอร์-การพิมพ์.
- [13] ฤฤฤดล เผือกอำไพ. (2556). *การศึกษาลิขีเต็น ดนตรีในพิธี ว่อน ไร่ ช่างมอญบ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสงขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี*. โครงการวิจัยนี้ได้ทุนอุดหนุนการวิจัยจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๘.
- [14] พิศาล บุญผูก. (2561). *ประเพณีจุดลูกหนู*. สืบค้นจาก http://www.culture.go.th/culture_th/pculture/nonthaburi/2_1.html
- [15] ยศ สันติสมบัติ. (2537). *มนุษย์กับวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.